

VÄRNPLIKTSMARTYRER

NÅGRA ORD, DE MAKT-
ÄGANDE VÖRDSAMT
TILLÄGNADE

AF

HENNING MELANDER

GEODET VID RIKETS ALLMÄNNA KARTVERK

SOCIÉTÉ SUÉDOISE DE LA
PAIX ET DE L'ARBITRAGE.

*EXPOSITION HISTORIQUE
DE LA PAIX À ROME 1911.*

N:o _____

E. J. EKMANS FÖRLAGS-EXPEDITION - STOCKHOLM

VÄRNPLIKTSMARTYRER!

NÅGRA ORD, DE MAKT-
ÄGANDE VÖRDSAMT
TILLÄGNADE

AF

HENNING MELANDER
GEODET VID RIKETS ALLM. KARTVERK

E. J. EKMANS FÖRLAGS-EXPEDITION - STOCKHOLM.

I.

Martyrer.

“Om Herren är Gud, så vandren efter honom! men är Baal det, så vandren efter honom!” 1 Kon. 18: 21.

Det säges i våra heliga skrifter, att en tid skall komma, “då folk ej mer skall lyfta svärd mot folk, och då man ej mer skall exercera.” Och komma skall den förvisso, denna gyllene tid; men af sig själf kommer den icke, utan endast däri-genom, att man, inrättande sitt lif i enlighet med de sanna frids-lagarne, verkar för dess ankomst.

Huru ställer man sig likväl till desamma lagarne?

Låter man sig, likt profeterna, uppfyllas af nitälskan mot krigets vapen, och trängtar man efter den stund, då alla strids-vagnar skola “*utrotas*”, så att de ej finnas mer?

Ack trängtar!

Äfven de allra frommaste pietister vända det gudgifna fridsmålet ryggen.

I stället för att afväpna, beväpnar man sig allt mer; i stället för att förvandla svärden till plogar, förvandlar man plogarne till svärd; och i stället för att utdöma exercerandet, begynner man undervisa t. o. m. *barnen* i “människoslaktandets konst”.

I stället för att leda oss närmare det gifna fridsmålet, för man oss bort allt längre; och de, som ej vilja tjänstgöra som "folkbödlar", de blifva t. o. m. i fredstid fängslade eller straffade som förbrytare.

Så dömdes en krigstjänstvägrare, O. Olsson från Hamre på Gotland, för krigstjänstvägran år 1872 och 1874 till, sammanlagdt, 2 års straffarbete.

Han var sina föräldrars och en sjuk systers enda stöd.

En annan gotlänning, C. J. Lundberg från Hafdhem, fick likaledes 1 års straffarbete.

Han lefde i torftiga omständigheter och hade en sjuk hustru att vårda samt sju minderåriga barn.

Lars Jakobsson från Hamre, som likaledes var familjefader, fick samma straff, hvilket blef för hans familj särskildt kännbart, då han dog i fängelset.

En arbetare, Alfred Nilsson från Domnarfvet, dömdes år 1888 till 2 månaders fängelse.

Detta straff var jämförelsevis obetydligt, när andra krigstjänstvägrare hade förut blifvit dömda ända till, sammanlagdt, 2 år och 4 månaders fängelse och straffarbete. Men år 1889 vägrade Nilsson ånyo och dömdes då till 8 månaders fängelse.

Efter att hafva suttit inne någon tid, begynte hans mod dock att svikta. Han begärde och fick nåd mot löfte om att exercera.

Utkommen, kände han sig likväl mycket olycklig och beslöt därför att afsäga sig krigstjänsten ännu en gång.

Han hade emellertid gifvit konungen sitt ord, och detta kunde han ej utan vidare bryta, hvarföre han af det lilla han ägde sålde så mycket, att han kunde resa till Stockholm och förklara sig.

Konungen träffade han dock ej, och när han så vägrade att bära vapen, blef han dömd till 1 år och 6 månaders straffarbete.

Efter utståndet lidande reste han till Tyskland; men där kunde han ej uppehålla sig utan for tillbaka, för att ånyo ansättas; ty år 1894 grep man honom ännu en gång.

Vid fjärdingsmannens ankomst knäböjde han tillsammans med sin djupt förkrossade hustru, och, anförtröende sin sak åt Gud, följde han med till mönstringsplatsen.

Där upptäckte likväl den välvillige läkaren, att han hade ett krokigt finger, samt att han var något sned i ryggen, och så blef han förklarad fri.

Och på liknande sätt hafva många andra blifvit bestraffade, när de, lydande samvetsrösten, vägrat att låta sig inöfvas för blodig strid.

* * *

Den sista tiden hafva straff-förhållandena likväl blifvit i någon mån förändrade; ty år 1901 ingick vår riksdag med anledning af en i andra kammaren af riksdagsman *J. Byström* väckt motion med en skrifvelse till Kungl. Maj:t, hvilket hade till följd, att regeringen utfärdade, i mars 1902, en förordning af innehåll, att samvetsömme värnpliktige skola fritagas från den egentliga vapentjänsten och sysselsättas med annan lämplig tjänstgöring vid truppförbanden, om vederbörande chefer finna öfvertygande skäl föreligga till antagande, att deras samvetsbetänkligheter äro allvarliga.

Ja, en förändring har skett; och så långt har man verkligen kommit inom det kristna samhället i det 20:de århundradet efter vår Herres och Frälsares, Jesu Kristi, börd, att samvetsömme ynglingar *kunna* någon gång från den egentliga vapentjänsten befrias.

Men äfven om samvetsvånget därigenom blifvit *mildradt*, har det likväl ej blifvit oåterkalleligen *borttaget*; ty först och främst har krigstjänstvägrarnes öde gjorts beroende af militärbefällets godtyckliga uppfattning af samvetsbetänkligheternas art,

hvilken de, såsom världslige lekmän, kanske endast undantagsvis kunna anses kompetenta att bedöma, och för det andra afser den gifna förordningen allenast ett fritagande från den *egentliga* vapentjänsten, men ej från det därmed förbundna s. k. "militärarbetet", hvilket äfven det af många samvetsömme utdömes, såsom varande en del af det hedniska krigstjänstsystemet.

Ja, flera samvetsömme ynglingar blifva fängslade ännu allt fort särskildt för sin vägran att utgöra det nämnda *militärarbetet*; ty visserligen blifva de numera erbjudna ett mera oblodigt arbete såsom kockar eller sjukvårdssoldater; men äfven mot den militära sjukvården hafva de betänkligheter och tro, att "de döda kunna begrafva sina döda", men att de kristnes uppgift är en annan, än att "smörja hjulen på krigsgudens vagn." Ty ej äro de emot, att man bereder lindring åt krigets offer; men skola de göra sjukvårdstjänst, då vilja de ej följa *apollyon* — förstöraren — utan endast den sanne läkaren — han, som gick omkring och gjorde väl, men som aldrig själf tog del i några, vare sig judiska eller hedniska fälttåg eller krigstjänstövningar.

Ja, sin Frälsare vilja de följa, dessa militärtjänstvagrare; men de militära myndigheterna synas ej förstå sig på deras tänkande, och därför kasta de dem i fängelse år efter år utan återvändo.

* * *

Så dömdes ännu *efter* den omordade förordningens utfärdande en yngling, Matteus Andersson från Björksta i Västmanland, inför krigsrätt å Salbohed den 6 juni 1902 till 1 månad och 6 dagars fängelse.

En annan yngling, Adrian Johansson från Habo i Västergötland, dömdes likaledes *efter* densamma skrifvelsens utfärdande till 2 månaders straffarbete.

Beväringsmannen Nils Bengtson från Rönnarp i Ottarp dömdes å Ljungbyhed till 2 månaders fängelse.

Predikanten A. Hansson från Orsa blef likaledes fängslad. Han hämtades af fjärdingsmannen och bortfördes tillsammans med en för mordgärning misstänkt person.

Den ene stod risken att blifva straffad som mördare, och den andre skulle för *åttonde* (8:de) gången bestraffas, för att han ej ville "mörda."

Tur Eriksson från Orsa slapp undan med 4 dygns vaktarrest. Detsamma gjorde Johan Johansson från Malung; och en äldre krigstjänstvagrare, Hellström, fick 6 dygns vaktarrest.

På liknande sätt dömdes de samvetsömme jämväl år 1903.

En yngling, Märten Olsson å Ljungbyhed, fick vaktarrest i 5 dagar, sedan han först hade blifvit ställd under läkareobservation i och för utrönandet af, om han till äfventyrs verkligen kunde vara klok, då han ej ville lära sig konsten att döda och ej heller ville samverka med utöfvarne af dylik konst.

En fribaptist, Victor Olsson i Stockholm, fick likaledes 8 dagars arrest, och möjligen blefvo jämväl andra dömda.

På samma sätt dömdes de samvetsömme likaledes år 1904.

Af 13 eller 14 krigstjänstvagrare blefvo då ej mindre än 10 gudfruktiga ynglingar dömda till fängelse i ända till 2 och 3 månaders tid.

År 1905 dömdes äfvenledes flera baptister, af hvilka en fick ända till 4 $\frac{1}{2}$ månads straffarbete, och år 1906 hafva likaledes flera ynglingar blifvit ganska hårdt bestraffade, hvaribland särskildt en ung, baptistsamfundet ej tillhörande, fotograf i Kila-fors, af hvars arbete en fattig moder och syskon varit beroende.

Ja, ännu *efter* den ofvannämnda förordningens utfärdande göras samvetsömme till martyrer.

Men hvarför detta fortsatta dömande och fängslande af de unge män, som, skiljande sig från den svärjande, supande, kortspelade eller lättsinniga och tanklösa hopen, vilja inrätta sitt lif i enlighet med de ideella krafven?

Eller är det oss gifna idealet ej det redan nämnda, att man

ej mer skall exercera? Och djärfves man påstå, att "militärarbetet" ej afser att underlätta krigföringen?

Det står nog fast, att dess syfte är af krigisk natur.

Ja, äfven det militära sjukvårdsarbetet afser närmast att återställa de sårade för striden, så att de må kunna användas på nytt; eller vill man därigenom allenast nedtysta det för militärväsendet så besvärliga talet om krigets barbari; ty många fältherrar anse sjukvårdstrupperna allenast hinderliga för striden, och vore man verkligen ömsint, då låte man bli att komma lidande åstad.

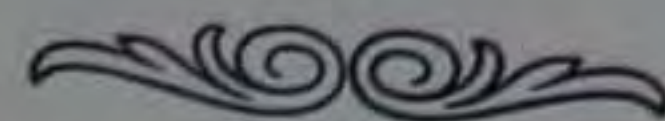
Men ömsint är man ej.

Med kanoner kör man öfver de sårade, och liken använder man till förskansningar under framryckandet, eller fyller man löpgrafvarne med de dödas kroppar.

Ja, det är nog bäst, att man tiger med talet om mänsklighet, ty bakom den militära sjukvården ligger mera politik än humanitet, och därför har man nog rätt att draga sig för densamma, såsom hvarje förnuftig sjukskötare måste draga sig för att gifva handräckning åt den läkare, som ingen läkare är.

Äfven sjukvårdssoldaten måste ju i öfrigt gå beväpnad med revolver, för att kunna döda likplundrare och sörja för sjukvårdstruppernas försvar, precis på samma sätt, som den vanlige soldaten sörjer för den trupps försvar, som han tillhör; och skillnaden mellan den ena och andra tjänsten är därför så liten, som möjligt.

I själfva verket är den aldeles ingen; och kräfves respekt för den enes betänkligheter, så kräfves det för den skull också för den andres. Och såsom man före den redan gifna samvetsförordningens utfärdande sporde, med hvad rätt de samvetsömme dömdes, så måste man därför *ännu en gång* framställa densamme frågan med särskild tanke på dem, som icke blott vägra att utgöra den egentliga krigstjänsten, utan som desslikes äro förhindrade att deltaga i det därmed förbundna "militärarbetet".

II.

Samvetslagen och den militära strafflagen.

Att krigsrättsledamöterna söka handla efter det förstånd, hvaraf de äro i besittning, när de låta fängsla våra militärtjänstvägrare, det vill jag ej bestrida; men om detta deras förstånd kan anses tillräckligt upplyst, det vågar jag dock vördsammt ifrågasätta.

Eller hvilka äro de lagar, enligt hvilka de afkunna sina domar?

Ack, de synas icke veta, efter hvilka lagar de hafva att döma; ty än döma de de samvetsömme för olydnad eller trots, och än döma de dem som rymmare, äfven om de aldrig någonsin rymt utan på ett i allo öppet och ärligt sätt gifvit sina betänkligheter tillkänna, för att sedan i sina hem afvakta fjärdingsmannens ankomst.

Ja, man synes ej veta, för hvad man skall döma dem; och därför blifva äfven straffsatserna så olika, som möjligt; ty medan den ene militärtjänstvägraren dömes till ett par eller tre dagars vaktarrest, dömes den andre till fängelse och straffarbete i ända till 4 1/2 månad.

Man dömer på måfå; ty någon särskild förordning om, huru samvetsömme militärtjänstvagrare skola *bestraffas*, har aldrig någonsin blifvit utfärdad.

Det har blifvit stadgadt, att de samvetsömme skola från den egentliga vapentjänsten *befrias*; men något *straff* finnes ingenstädes fastställt för militärtjänstvagrare på grund af samvetsbetänkligheter; och sådan vägran är visserligen något annat än trots och rymning!!

Det går ej rimligen att likställa dessa saker.

Såsom varande något annat än rymning och trots har de samvetsömmes vägran ju också uppfattats *både af riksdag och regering*.

Den redan utfärdade regeringsskrifvelsen är härför ett det tydligaste bevis; och att domarne öfver de samvetsömme blifvit oriktigt motiverade, det ligger för den skull i öppen dag.

Men de samvetsömme hafva icke blott straffats för brott, hvartill de ej gjort sig skyldiga, utan de hafva desslikes blifvit dömda i strid mot landets *grundlag*, för hvilken alla underordnade lagar anses böra vika, så snart som de med densamma lagen visa sig oförenliga; ty grundlagen gifver samvetsfrihet åt "*hvar och en*"; och när grundlagen skall enligt bokstafven tolkas, så måste densamma lagen ju äfven anses gälla för dem, hvarom det här är fråga.

Man har visserligen förmenat, att denna lag ej skulle vara tillämplig, enär den gör undantag för de fall, då allmän förargelse åstadkommes genom de samvetsömmes beteende, eller då samhällets lugn därigenom störes; men denna invändning har hvarken blifvit godtagen af regering eller riksdag vid behandlingen af frågan om de samvetsömme eller vid den redan omordade förordningens utfärdande, och ej heller låter den sig med sakskalet motiveras; ty har det ej låtit sig juridiskt bevisas, att oroligheter vållats af de samvetsömmes vägran att utgöra den *egentliga* krigstjänsten, så låter det sig nog än svårare

bevisas, att några uppror åstadkommits genom deras vägran att skura knifvar och gafflar etc.

Det har väl händt, att icke blott gudfruktiga ynglingar protesterat mot krigstjänsten, utan att äfven gudlöse s. k. "ung-socialister" begynt däremot inlägga protest, och de försvarsvänliga partierna hafva börjat frukta för en försvarsfientlig agitation till fromma för en framtida socialistrevolution. *Men den ene må ej bestraffas för den andres gärning*. Och gäller det att tolka den ifrågavarande grundlagen, så har man ju i öfrigt ej att skaffa med *drömda* farligheter utan blott med de verkligen inträffade; ty huru skulle det blifva bestämdt med den allmänna säkerheten, om man skulle begynna döma allenast på grund af lösa hugskott, äfven innan någon ogärning blefve begången? Alla de, som tänkte annorlunda än maktens tillfällige innehafvare, skulle då riskera att mista både lif och lemmar.

Och hvilka äro dessutom de farligheter, hvartill den antimilitära socialist-agitationen allra ytterst kan tänkas leda?

Männe försvarsvännerna komma att låta sig påverkas, så att de, socialisterna till behag, kasta bort alla vapen?

Nej, länge torde det dröja, innan de låta sig omvändas, vare sig af det ena eller andra partiet. De äro nog alltför mycket förvissade om den nedärfda knytnäslärans förträfflighet, och de äro också i det här landet alltför talrika, för att de skulle vilja utan vidare kapitulera för något hundratal revolutionärer.

Den pågående socialistagitationen skall på sin höjd kunna åstadkomma en fullt *laglig systemförändring* i riktning mot det oss föresatta fridsmålet — en sprängning af det bestående *tvångssystemet*.

Ja, om jämväl socialisterna komma att mera allmänt vägra att göra krigstjänst, så kan följden däraf förvisso blifva, att krigstjänsten måste göras *frivillig* i st. f. obligatorisk. Detta skall ej bestridas. Men ej bör man väl däröfver rädas i en tid, sådan som vår, då man reser ända till Afrika och Amerika,

bara för att få slåss, och när allenast en skyttemedalj han locka skaror både från Ystad och Haparanda?!

Under unionskonflikten funnos Delsbo-pojkar, som stodo färdiga att emigrera, men som miste all lust att utvandra, när de tänkte sig möjligheten af att få deltaga i ett fälttåg, och att under sådana förhållanden göra krigstjänsten frivillig, det kan ju ej ens ur den mest försvarsvänliga synpunkt i världen anses farligt.

Ur försvarsvänlig synpunkt bör det tvärt om vara till gagn, utan like, om "ogräset" varder skildt ifrån "hvetet", om socialistledarne komma bort ifrån truppförbanden; ja, om alla de tagas bort, som visa sig ovilliga att gå med ut i striden.

Eller hvad skall man väl med dem, som endast tvångsvis gå ut?!

Eller huru pass värderika äro de väl ansedda?

Man kallar dem "landsförrädare", "försvarsnihilister", "fredslamm", "fredsfår", "kriminaldårar"; och så duktiga, som försvarsvännerna anse sig vara, torde de nog kunne reda sig sådant folk förutan.

Försvarsvännerna äro sig själfva nog, alla kriminaldårar förutan; och därför är det ej farligt att göra de "tredskande" fria.

Men farligt kan det däremot blifva, att icke göra dem fria; ty för mycken barlast hindrar färden; och den kan äfven komma hela skutan att kantra.

Att ett återgående till det frivilliga militärsystemet kan välla en minskning af soldatnumrären, det är möjligt; men ej är det väl farligt, att härarne minskas?!

Det är farligare, om de ökas.

Det har tsaren sagt; och världens allra störste diplomater hafva ju också alla samtigen erkänt, att det är det myckna samlandet af härar och krigsmateriel, som är för freden den största faran.

Ja, det är härarnes förökande och det myckna hopandet af krigsmateriel, som är farligt; men sedan världens skapelse

har det aldrig någonsin försports, att ett sprängämnenas förminskande gjort explosionerna större.

Det är ingalunda farligt att göra krigstjänstvågarna fria, antingen de äro socialister eller baptister; ty ju flera soldater i lägret, ju mera oro; men ju färre soldater, ju större lugn.

Under det i bibeln utlofvade fridsriket kommer det ej att finnas någon enda soldat; och likväl skall man den tiden sitta långt tryggare än nu, då äfven dibarnen skola göras till soldater.

Ja, följer man den bibliska fredsläran och låter svärden förvandlas, så blir det icke blott ofarligt att gifva frihet från militärtjänsten, utan det blir äfven till *välsignelse*; och välsignelsen *blir större, ju flera de blifva som vägra att exercera*; ty blifva de många, då få vi *kulturtrupper* i st. f. våldshärar — trupper, som genom det produktiva arbete undanrödja det ekonomiska tryck och däraf beroende folkmissnöje, för hvars skull svärden hvässas; ty krigens orsaker äro oftast af ekonomisk natur, och att dessa orsaker komma bort, det är ju godt och ej ondt.

Ja, om *välsignelse* kan det blifva tal; men om något lugnets störande och om allmän förargelse det bör man akta sig för att tala.

Det är ingen allmän förargelse, som åstadkommes däri- genom, att man, i enlighet med bibeln, förvandlar svärden till plogar, åtminstone ej inom ett samhälle, som enligt *lag* skall vara *kristet*; och därför står det nog så fast, hvad jag nämnt, att de åsyftade krigsrättsdomarna icke blott afkunnats med stöd af lagbestämmelser, som ej afsett den sak, hvarom fråga varit, *utan också i strid mot en af vårt lands allra viktigaste grundlagar.*

* * *

Huru kan man likväl hafva dömt både utan tydlig värnpliktslag och i strid mot gällande grundlag?

Ack, ställ en stackars bondpojke vid sidan af den guldsmidde öfversten, och fråga herr öfversten: "Är det där din nästa?!"

De samvetsömme hafva oftast varit ynglingar "från landet", med hvilka man ej synes hafva tagit det så noga, att man ansett sig böra något närmare studera lagarna för deras skull.

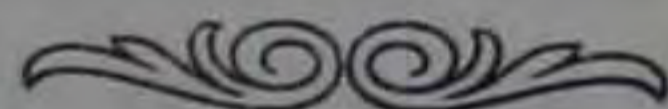
Man tyckes hafva bagatelliserat deras betänkligheter och menat deras religiösa tro vara ett utslag allenast af en så grof förvillelse, att man för dess *grofhets* skull ej behöft visa sig så särdeles hänsynsfull.

Man har hållit de samvetsömme för dårar, och man har ställt dem under *läkareobservation*.

Det har knappast någonsin fallit militärbefälet in, att "människoslaktandet" skulle kunna vara syndigt. Det har för herrar officerare varit lika omöjligt att tänka sig detta, som det för söderhafsöarnes kannibaler varit omöjligt att finna synd uti människoätandet.

Man har trott det vara självklart, att det s. k. "försvars-kriget" varit berättigadt; och har man gått så långt, att man låtit någon enda yngling slippa undan den egentliga vapen-tjänsten, så har man därför menat sig ha gjort allt, hvad man kunnat.

Ja, föraktande de samvetsömme, dömer man dem utan att göra deras sak till föremål för något mera allvarligt bepröfvande.

III.

Dom utan ransakning.

Hvad mördaren har att andraga till sitt försvar, det pröfvas; men hvad de samvetsömme anföra, det visas i regeln tillbaka.

Krigstjänstvägrarne stå dock ej alltid så lågt, som man i allmänhet synes mena.

Nej, ofta nog skulle det till äfventyrs låta sig bättre motiveras, om man ställde de samvetsömmes domare under läkareobservation, än hvad det låter sig motiveras, då man blottställer de samvetsömme; ty hvad dessa hafva att anföra, det har såväl biblisk som förnuftig grund; men krigsrättsmedlemmarnes argumentering förefaller ofta nog så vansinnig, som möjligt.

De mena sig, dessa herrar, stå så mycket öfver de samvetsömme, som himlen öfver jorden; men i verkligheten stå de vida lägre; ja, ofta nog i andligt afseende så lågt, att man ej alls kan tillerkänna dem någon rätt att i förevarande fall skipa dom, *när ju grundlagen tydligen föreskrifver, att domarena skola äga kompetens att bedöma de spörsmål, som föreläggas dem.*

Eller hvilka förutsättningar äga väl herrar officerare och auditörer, för att kunna ändgiltigt bedöma samvetsbetänkligheter, orsakade af religiösa strömningar?

Skall *grundlagens* föreskrift om *nödig kompetens* göras gällande, så tror jag visserligen, att det vore bäst, om alla officerare här finge träda tillbaka för domare med mera förstånd i andliga ting, än hvad krigarne kunna anses äga; ty samvetsfrågor äro af religiös och moralisk natur och skola därför ej afgöras af de världslige i enlighet med exercisreglementet utan af andlige domare i öfverensstämmelse med profeternas, evangelisternas och apostlarnes skrifter. Ty "det skall lärddt, trodt och bekänt varda, att den heliga skrift af den helige Ande sitt ursprung hafver och innehåller allt det, som den kristliga lärdomen om Gud, den allsvåldige, och vår salighet samt *goda gärningar* och *dygder* tillkommer, och är en grund och ett stöd till en rätt kristen tro och ett rättesnöre till att *döma*, *åtskilja* och *förekomma* all tvist uti religionen, och ingen förklaring af androm behöfves, antingen af de heliga fäder eller andra, som af eget godtycke något därtill satt hafve, det icke är *med* den heliga skrift, eho det ock helst vara kunne, all den stund ingen människa efterlåtet är att tyda Guds ord efter eget sinne; och derutinnan skall ingen persons anseende, höghet eller auktoritet aktad eller gillad varda utan den heliga skrift allena."

Så lyder Uppsala mötes beslut af 1593, och visserligen har detsamma beslutet ej ännu blifvit upphäfdt.

Det gäller än i dag *lika väl som de äldre lagar*, hvaraf man just nu synes vilja betjäna sig för den antimilitära rörelsens undertryckande.

Ja, lagen är så tydlig, som möjligt.

Den stadgar, att äfven religiösa spörsmål skola göras till föremål för utredning i likhet med de världsliga, dock ejenligt krigslagarne utan i enlighet med skriften och utan anseende till person.

Men huru gör man i förevarande fall?

Sätter man exercisreglementet tillbaka för bibeln och de världslige domarena för de andlige, och tar man ej hänsyn till person?

Ja, fråga de samvetsömme, hur det förhåller sig med den saken.

De säga åtminstone själfva (och de bruka ej ljuga), att de emellanåt blifvit behandlade med den största råhet.

Det lär t. o. m. hafva händt, att de blifvit omkullmarscherade och bearbetade med handkraft.

Den sista tiden lär behandlingen dock hafva blifvit betydligt bättre, och flera officerare hafva fått af de sammvetsömme det största beröm för visad mänsklighet.

Ännu är det likväl mycket öfrigt att önska, och hvad som är af behovet påkalladt, det är visserligen just detta, att de samvetsömmes anföranden må göras till föremål för en mera allvarlig undersökning; ty hvad de hafva att säga till sitt försvar, det blir i allmänhet ignoreradt. För många officerare synes religionen ju också allenast vara en "*privatsak*", med hvilken de ej hafva något att skaffa, och de fleste äro, såsom jag redan antydt, i allo oförmögna att afgöra andliga spörsmål.

Ja, det sätt, hvarpå de samvetsömmes sak behandlas, är ofta nog ett uppenbart hån mot alla normala rättsprinciper.

Eller hur går det till, när dom skipas?

Domen öfver den redan omnämde ynglingen, Matteus Andersson, visar detta; ty denne yngling säger sig på mötesplatsen hafva blifvit ordentligen smutskastad.

Man lär hafva kallat honom för en egenrättfärdig "tjurskalle", "heligare än Gud Fader själf", som ju hade "fört krig i både nya och gamla testamentets tid". Och när han vid förhören ville gifva skäl för sin tro, så lär han af högste befälhafvaren ha fått till svar: "Tala ej om religion, det tål jag inte höra!"

Enligt påvisad lag skulle saken utredas med bibeln; men om religionen ville man ej höra talas!!!

Förmenande den tilltalade att med skriften försvara sig, sökte man däremot påtruga honom fullkomligt obehöriga personers socialt religiösa privatmeningar.

I sådan afsikt gaf man honom en skrift, författad af någon otydd inom det s. k. "helgelseförbundet"!!

Man öfverantvardade honom åt en för sin religiositet mycket känd militär ifrån Stockholm.

Med denne och ännu en annan "kristligt sinnad" herre måste han falla på knä och bedja.

Men när omvändelseförsöken visade sig misslyckade, förde man ut honom till "Hufvudskalleplatsen".

Då skrymtade man ej längre.

Bönen utbyttes mot hån; och man klädde på honom en *trasig* uniform.

Så klädde man också Kristus.

Och så förde man honom i häkte.

Men är det rättslig behandling, och är det öfverbevisning, som faller, då man sålunda beröfvar de tilltalade den dem i lagen tillförsäkrade rätten att få med bibeln försvara sig, under det att man låter dem bearbetas af sådana personer, som påtagligen äro i saknad af teologisk bildning.

Dessa omvändelseförsök kunna vara nog så välmenade. Den öfverbevisning, som därigenom åstadkommes, är dock så värdelös, som möjligt. Ja, äfven regementsprästernas predikningar blifva här betydelselösa, ty det är ju själfklart, att dessa herrar, som väl hufvudsakligen allenast för brödfödan sökt sig plats vid truppen, måste anses jäfviga.

Historiskt sedt, äro de ju också *öfverlöpare*, för hvilka man ej kan hafva någon respekt; ty det måste ju vara allom bekant, att det särskildt för kyrkans *präster* varit i begynnelsen förbjudet att samverka med de krigförande myndigheterna, och att den, som därutinnan visade ohörsamhet mot kyrkans lagar, skulle utan vidare *afskedas*.

Den enskilde prästens omdöme lär nog i öfrigt ej heller vara tillfyllestgörande, när det gäller rättslig undersökning.

Det bör ej vara åt den *ene*, som den anklagade lämnas i händer, utan de dömande måste vara flere.

Det är *åt ett flertal ojäfviga kyrkans män*, som den ifrågasvarande saken måste hänskjutas, för så vidt som det någonsin skall kunna blifva tal om ett opartiskt dömande.

Men icke ens därmed är det nog, att de samvetsömmes sak varder hänskjuten till andlig domstol och till ett flertal domstolsmedlemmar; ty skall dom skipas, så måste domarena hafva några *lagar* att skipa domen efter; och till grund för desamma lagarne måste åstadkommas en *utredning*, som af kyrkan ej ännu någonsin ändgiltigt åstadkommits.

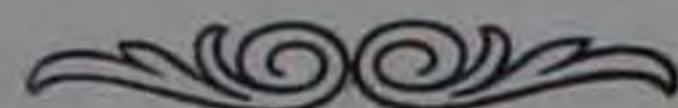
Ja, förr än det ens någonsin kan blifva tal om att lagligen döma de samvetsömme, måste det vetenskapligen utrönas, i hvad förhållande kriget står till den rena evangeliska läran; ty i våra bekännelseskrifter är det visserligen myndigheterna medgifvet att s. k. "rättmätigt" krig föra; men hvilket krig, som ur kristlig synpunkt kan "rättmätigt" anses, det har ej blifvit visadt. Nej, hvarken i våra bekännelseskrifter eller annorstädes har det någonsin blifvit tillfyllestgörande bevisadt, att ett krig, vare sig det gäller anfall eller försvar, kan ur kristlig synpunkt anses rättmätigt. Äfven i senare tider har man gått detta spörsmål förbi; ty alltsedan den lärde, men ej allt för mycket djuptänkte, Grotius' dagar har frågan om krigets förhållande till kristendomen *aldrig någonsin upptagits af fackmän till mera allvarlig behandling*.

Ja, först och främst behöfs en utredning af frågan om krigets förhållande till den lära, som för all lagstiftning skall ligga till grund; och så behöfs för det andra *ett kyrkans officiella uttalande om den s. k. "allmänna värnpliktens" och det däraf orsakade samvetstvångets förhållande till kristendomens kraf*; ty den augsburgska bekännelsens medgifvande är gjordt *under förutsättning af strid med legotrupper*, men sannerligen ej med "*värnplikts-trupper*".

Den allmänna värnpliktslagen är af *senare* tillkomst, och, änskönt den tillintetgjort uråldrig kyrklig lag rörande särskildt

prästernas ställning till krigsmakten, har den ej gjorts till föremål för kyrklig granskning.

Den är tillkommen helt och hållet godtyckligt utan kyrkans hörande och utan kyrklig sanktion; ty hvad enskilda präster kunna hafva haft att anföra till försvar för det närvarande systemet, det har ju naturligtvis ingen som helst betydelse.

IV.

Tidens kraf.

Mycket har man gjort till föremål för utredningar. Äfven om påfvens skägg har man tvistat, men det öfver allting viktiga spörsmålet om krigets berättigande har man skyndat förbi, såsom hade man varit rädd för, att sanningen skulle komma fram.

Ja, man synes hafva fruktat för sanningen; och därför har man nöjt sig med den där frasen i frågoform: "Skola vi ej försvara oss?!"

Man har nöjt sig med en ironisk fråga.

Och för tonen, hvarmed den uttalats, hafva de tappre fallit till föga.

Alla hafva trott det vara klart som solen, att den hedniska vikingaläran varit den sanna frälsningsläran.

Men det såsom solen klara begynner blifva mindre klart, i mån som tänkandet fördjupas; och under det att snart sagt alla människor utan åtskillnad blott för några tiotal år sedan litade fullkomligt blindt på de heliga gässens kacklande och förgudade kriget, hafva därför också nog så många bland de mera djuplagde begynt spörja, om dess välsignelse verkligen kan vara den förmenta.

Ja, tron på dogmen om krigets nödvändighet har börjat svigta.

Man nöjer sig ej längre med de efterblifnes kategoriska påståenden eller med den katolska läran, att man allenast bör reflektera, när man kommenderas att skjuta *präster*, utan man drar sig desslikes för att skjuta *lekmän*.

Och därför äger man också *rätt* att draga sig, trots alla förnämna tanters så förskrämda miner.

Ja, väl må det ifrågasättas, om det är rätt att skjuta barnjungfrur och nunnor och trawlare och att ösa dynamit öfver folken; och detta så mycket mer, som den städse dröjer, den frälsning, som svärdet gifver.

Den kommer ej den salighet, som försvarsvännen bjuder. Man rustar utan återvändo; man gör "värnplikten" allmän; och så snart som militäranslagen äskas, heter det i regeln, att de skola göra oss trygga, om de allenast blifva beviljade.

Men nu har denna lära blifvit predikad årtusenden efter årtusenden; och, litande till densamma, hafva de kämpat, dessa myriader af krigare, som utan återvändo skickats i elden af härförare utan tadel, och försvarsmedlen hafva utvecklats till en fulländning, utan like; men säkerheten har den väl ökats, i mån som striden blifvit utkämpad, och som vapnen förbättrats?!

Det är nog bäst att tala tyst om det ökade lugnet.

Slutresultatet är ej säkert utan en hotande världsbrand.

Men om *resultatet* är falskt, då är också beräkningen falsk, äfven om vissa delar af densamma kunna te sig nog så förvillande riktiga.

Ja, den lära är en *lögnens* lära, som våra försvarsvänner förkunnat.

Rörande den saken bära dagshändelserna det tydligaste vittnesbörd; ty kan man väl taga i en tidning i våra dagar, utan att den dryper af blod?!

I sina ledare tala herrar tidningsskrifvare om våldsvägens förträfflighet; men af krigstelegrammen vederlägges deras prat så grundligt, som möjligt; och därför har man nog rätt att spörja, om det verkligen kan vara lofligt att kriga eller att lära sig krig.

Och man äger jämväl rätt att bära fram denna fråga till de styrande, utan att man därför behöfver trakasseras.

Äfven om man ej skulle vara professor i moralteologi äger man rätt att därom spörja, så framt man spörjer med fromhetens allvar.

Äfven den minste äger därtill rätt.

Och den ärliga frågan kräfver ärligt svar.

Ja, finns något försvar för kriget, så bör det förvisso hafvas fram.

Man bör visa de spörjande, huru det verkligen kan vara rätt att låta de tvångsvis utförde blifva mördade i tusental, så snart som världspolitikens ledare behaga förglömma Guds bud, och hur det kan vara rätt att behandla dem som förbrytare, hvilka ej om människoslaktandet vilja vara med, *innan de ännu ens fått klart för sig, hvar till det egentligen tjänar*, då ju människor tydligen måste hafva andra försvarsmedel till sitt förfogande än de vilda djuren.

Men de som framkasta denna fråga, hvad få de till svar?

Jo, svaret hörde vi.

Man vill ej veta utaf någon religion! Äfven "Gud Fader" har fört krig både i gamla och nya testamentets tid.

Man vill ej lyssna till de samvetsömme, utan man skickar dem till läkaren, för att få konstateradt, att de äro i saknad af förstånd, så att man kan sätta dem på dårhus eller till äfventyrs få dem kasserade, så att man ej vidare af deras samvetsbetänkligheter behöfver besväras.

Ja, sättet, hvarpå de behandlas, de ynglingar som frukta Gud och som vilja inrätta sitt lif i enlighet med den kristna läran, såsom den af dem varder fattad, det är i sanning uppörande; ty innan de ännu ens hunnit lämna sina föräldrahem, desse ynglingar, blifva de blottställda för fjärdingsmän och länsmän och hänsynslösa militärer; och när de så fråga hur det kan vara rätt att sköfla, plundra, mörda samt bryta mot alla Guds bud, och när de ej vilja taga del i det, som synes dem

syndigt, *förr än de fått klart för sig*, på hvad sätt det hela hänger samman, så göras de till martyrer.

Dessa unge, som ej ännu hunnit på långt när stålsättas mot lifvets stormar, de häktas och forslas åstad som förbrytare, och så framdragas de inför de väldige, för att mötas med hot och trug; och när de ej vilja öfvergifva den Herre, på hvilken de tro, då kastar man dem i fängelse, och i krigstid dödar man dem.

Den "*kristna*" staten öppnar fängelsets portar för dem, som hellre vilja dö än bryta mot Kristi bud.

Det "*kristna*" statsändamålet kräfver de frommes bestraffande.

Det kräfver, att våra barn slås i bojar; ty *barnen* är det ju som skola offras på moloksgudens altare; de vuxne och myndigheterna och lagstiftarne de vilja sällan släppa lifvet till.

Det är våra söner som skola dödas; och vilja de ej godvilligt låta sig nedstörtas i det glödande svalget, så kastar man dem med våld under pukors och trummors dån, och så sjunger man psalmer, och så låta de maktägande påskina, att det är religionen, som de vilja häfda och folkets frihet!!!

Från modersfamn till fängelset!

Det är den kristne ynglingens lott, den allvarliges.

Barrabas blir fri.

Den rättfärdige blir korsfäst.

För honom framadvoceras strafflagar; men för dem, som häda och smäda både Gud och sakramenten, för dem göras strafflagarne ogiltiga.

Och finnes någon, som har nitälskan, så är det icke för Gud utan för "*fästenas gud*."

För honom ifrar man, och till stöd för honom är det, som religionen skall finnas kvar.

För bergspredikans Gud är det ingen, som böjer sig.

Nej, man är för vis och upplyst, för att böja sig för honom.

Det är blott dårarne, som böja sig för den bibliska Guden. Det är blott dårarna, som ej vilja vara med om att offra på hedendomens altare.

Ja, krigstjänstvägrarne de äro dårar.

Men de, som fångsla dem, de äro vise.

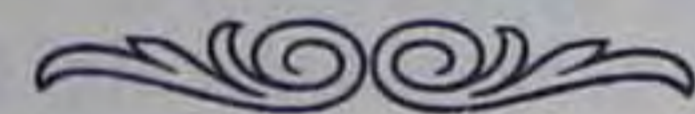
De som predika frälsning genom våld, de äro ej dårar utan upplyste.

Men de "*upplyste*", må de gifva prof på sin upplysning!

Må de gifva del af det ljus, som de äga, innan de göra martyrer, så får man ju se, hvad upplysningen kan verka; ty upplysningen föregår omvändelsen, och den rätteligen omvänder sig tillvara för sin synd.

Öfverbevisa de samvetsömme.

Hafva de verkligen orätt, så bevisa den saken *först*, och fångsla *sedan*.

Ett utredningsförsök.

Nåväl, utan all upplysning hafva våra krigstjänstvägrare ej blifvit lämnade.

Något har verkligen gjorts, för att återföra de "förvillade", ty, såsom man till äfventyrs erinrar sig, inköpte vårt landtförsvarsdepartement för några år sedan en af någon okänd författare i Göteborg, som kallade sig Observator, hopskrifven broschyr, med titeln "Bibelns lära om själförsvar" etc., och densamma skriften skulle vid förekommande behof sättas i händerna på de värnpliktige.

Detta köp omnämndes i tidningarna, men, så vidt jag vet, utan några som helst reflexioner.

Det var dock betydelsefullt nog, och det må ej förglömmas; ty däruti låg förvisso ett myndigheternas erkännande af, att det verkligen ej må anses tillräckligt att allenast draga sabeln, utan att de straffande och krigförande myndigheterna äfven böra gifva *skäl* för sitt handlande.

Ja, det var i sanning en gudomlig tanke, som vårt landtförsvarsdepartement tänkte, den gången det trodde sig böra i ljuset framdraga de förnuftets och kärlekens tankar, som dölja sig bakom det oafslåtliga människoslaktande, hvarmed denna världens vise sysselsatt folken alltifrån de förste tornbyggarnes

dagar. Ty är det en regel, att förnuftiga och kärleksfulla tankar böra ligga till grund för vårt handlande i allmänhet, då böra sådana tankar visserligen äfven ligga till grund för de så gräsliga krigen, om man fordrar, att man i dem skall taga del.

Eller är det väl tänkbart, att de skulle vara oförnuftiga?

Eller menar man verkligen, att krigförningen ej låter sig försvaras?

Jo, förvisso måste man ha skäl för denna; ty om något behöfver motiveras, så är det väl detta "slaktande" af människor, som pågår utan afbrott hela jorden rundt, och hvarpå det aldrig någonsin tyckes vilja blifva slut. Ja, om något bör kungöras, om något bör utbasuneras, så är det visserligen detta, hvarföre folken skola "mörda" hvarandra, och hvarför man skall låta sig undervisas i "människomördandets konst".

Den saken ligger i öppen dag, och därför var landtförsvarsdepartementets upplysningstanke nog så riktig.

Det var klokt att ur vishetens tempel mana fram en lärare för folket en man, som tänktes kunna upplysa de spörjande.

* * *

Men om denna tanke var obetingadt riktig, så torde man dock svårligen kunna gifva erkännande åt det *sätt*, hvarpå den förverkligades, när man, med förbigående af alla kända och erkända teologer, hänvände sig till en anonym författare och inköpte en skrift, så ömklig, som den nämnda; ty i densamma finns ej spår till bevis, vare sig för blodsutgjutandets kristlighet eller för det förnuftiga uti att slita mellanfolkliga tvister med våldsmedel; och den är i öfrigt så tarflig, att den icke ens bör utbjudas som "läsebok" för folket.

Den är ett sannskyldigt falsarium och ett nonsens, utan like.

Ej inköptes den i afsikt att dupera. Nej, syftet var det redan angifna; men det militärdepartement, som gjorde köpet, var tydligen i saknad af hvarje spår till andlig omdömesförmåga,

och dess bibelkunskap var förvisso, till bekräftelse för min mening angående herrar officerares kompetens att sätta sig till doms i samvetsfrågor, så minimal, som möjligt.

T. o. m. af de mest försvarsvänliga teologer måste den åsyftade skriften anses oduglig.

Eller hvilken försvarsvän låter sig nöja med en af myndigheterna åt bevärningarna utdelad skrift, hvori det, såsom uti den ifrågavarande skriften, läres, att man ej behöfver älska nästan mer än sig själf?! Eller är ej konsekvensen af sådan lära, att man böra hålla sig hemma, så snart som det är fråga om lifvet?

Man bör älska konungen "såsom" sig själf, men ej "mer" än sig själf, och man behöfver alltså ej för honom eller någon annan offra, vare sig lif eller blod.

Ja, kanske man är betjänad af skrifter, som väcka löje? Eller måste man ej le, när det vidare säges i den inköpta skriften att *syndaförlåtelse* ej finnes för brott, så stora, att de blifvit belagda med "böter", och när författaren försöker försvara krigets kristlighet med stöd af en gammaltestamentlig lag om kvinnor i hafvandeskap?!

Det må visserligen anses *otillständigt* af officiella myndigheter att till de värnpliktiges påverkande betjäna sig af böcker, sådana som den af landförsvarsdepartementet anskaffade.

* * *

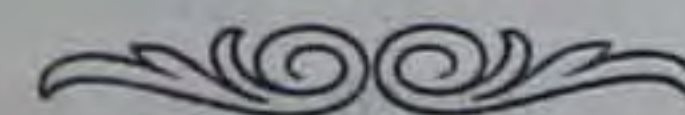
Men om den redan inköpta skriften alltså är af den art, att dess officiella användning ej bör medgifvas, så böra myndigheterna dock ej frångå den visserligen mycket goda väg, på hvilken de af sig själfva fullkomligt frivilligt slagit in, när de velat sprida ljus öfver det ämne, hvarom det här är fråga. Och hafva de en gång bjudit till att gifva skäl, så böra de ej utan vidare draga sig tillbaka därför,

att det första försöket misslyckats.

Nej, ingalunde bör man draga sig undan; och allraminst bör man göra det nu, sedan den socialistiskt antimilitära rörelsen tagit sin början, och både regering och riksdag såväl som den ledande pressen med afseende på denna rörelse både lifligt och enstämmigt förklarat, att det bästa medlet till förekommande af en dylik rörelse verkligen är det af mig såväl nu som förut rekommenderade, att dela med sig af det vetande, hvarmed man sitter inne. Ty om man efter en dylik högljudd och enstämmig förklaring utan vidare drar sig undan, sedan en början redan blifvit gjord, då kan den enfaldige tänka, att det ej är han, som har det klena förståndet och den bristande kunskapen, utan att de oförståndige äro desse, som begynte att bygga, men som ej kunde göra bygget färdigt.

För ingen del bör man af det första missödet låta sig förskräckas; ty nog finns en djupare kunskap samlad i de vises kamrar än den, som kommit till synes på det af landförsvarsdepartementet anskaffade statspapperet.

Detta bör allenast utbytas mot en ny skrift — mot ett arbete, som ej hopskrifvits af någon anonym stackare och köpts in af dem, som intet begripit, utan som åstadkommits af verkliga fackmän. Ja, vi behöfva en annan bok.

En bättre utredning är behöflig.

Vi behöfva en i allo vetenskaplig, af kyrkomötet gillad och af Kungl. Maj:t fastställd utredning — ett arbete, som står sig för kritiken.

I utgifna skrifter har jag redan påvisat detta; men mitt rop har varit ett rop uti öknen.

Man har så många andra utredningar att göra, så med något så simpelt, som en bibelutredning, torde man väl kappast vilja befatta sig.

Nej, utredningar det har man att göra om hackelse och hafre, men ej, när det gäller bibliska spørsmål.

Det var under medeltiden, som man befattade sig med sådant. Nutiden har kreatursutfodring och kospillning att tänka på, så någon utredning af krigsfrågan det får man väl knappast. Ty visserligen tillsätter man kommissioner, som arbeta i hela århundraden på öfversättningar af Höga visan, af de apokryfiska böckerna och de öfriga bibelböckerna; men när det gäller desamma böckernas läroinnehåll, som väl får anses viktigare än det språkliga innehållet, då synes man ej vilja veta utaf någon revidering.

T. o. m. när det gäller ett spørsmål, så betydelsefullt, som krigstjänstspörsmålet, ställer man sig fullkomligt apatisk.

Man låter soldaterna afgöra detta, det viktigaste målet.

Landtförsvarsdepartementet får afgöra, hvad vi såsom kristna skola tro; och i enlighet med den af soldaterna fastslagna läran skola vi sedan dömas eller benådas; och så skall kyrkan distanseras och hennes präster interneras i kaserner och bindas af värnpliktslagar, så att de ej ens våga öppna sin mun.

Ja, kyrkan går man förbi; teologerna går man förbi, och lärdomen spottar man i synen.

Åt soldaterna lemnas domen, och därmed låta de andliga sig nöja — äfven desse, som så ifrigt förklara, att man måste häfda sin ära.

Men hvarför denna liknöjdhet?

Eller finns ej mer någon prästerlig ambition; finns ingen teologisk lärdom, eller hafva teologerna redan kapitulerat? Hafva de ren' medgifvit, dessa vår kyrkas stormän, att krigstjänsten ej låter sig försvaras?

Nej, ännu hafva de ej vidgått, att det med kristendomen är oförenligt att sätta taggtråd och gräfva varggropar och jaga hafvande kvinnor på flykten.

De fleste bland kyrkans lärde skulle utan tvifvel komma vårt landtförsvarsdepartement till hjälp, om de allenast blefve därtill uppfordrade; ty de synas vara för blyga att komma af sig själfva.

Vi hafva biskopar, präster, doktorer, professorer och lektorer, som, brinnande af kärlek till "hemmet och härden", stå färdiga för striden, och som ej tyckas finna ord, nog starka, för att uttrycka sitt förakt för de s. k. "försvarsnihilisterna," "fredslammen" och "kriminaldårarne".

Ja, nog bör visheten finnas, om hon blott varder sökt.

* * *

Men om hon alltså verkligen finnes, denna vishet, och om en utredning låter sig åstadkommas — en utredning, så dräplig

och plastiskt klar, att de samvetsömmes alla invändningar blifva som agnar för vinden, hvarför skulle man ej då låta verkställa den, försvarssaken till fromma?!

Det vore ju renaste vansinne, att ej då komma den åstad. Ja, hvarför skulle man ej begagna den vishet, som finnes, om den kan blifva till stöd för en sak som är god?

Såsom man begynt ringakta fanans betydelse i de nutida krigen, så finnes det visserligen mången, som föraktar *tron*, när det gäller krig. Men äfven om fanan är betydelselös, så är *tron* det icke.

En här utaf hänförde tågar säkrare än en här utaf tviflare.

Ett trosenigt folk är äfven starkare än söndringens Babel; och därför är det nog så bra, om begreppen låta sig klaras.

Äfven ur *försvarsvänlig* synpunkt måste det te sig godt, om tviflet på krigets berättigande kunde förjagas, innan stormen begynner rasa, så att den ene som den andre må göra sin plikt med hopp och förtröstan.

Ja, det vore godt icke blott för de samvetsömme beväring-ynglingarne utan äfven för folket i gemen; ty äfven bland massorna höres numera det ropet allt högre, att man ej bör gå med vid mobilisering.

Men äfven om den ifrågasatta utredningen skulle vara obehöflig för mängden; ja, äfven om det allenast skulle gälla att gifva ljus åt ett fåtal, så böra de styrande likväl göra, hvad de kunna; ty den herde, som är god, han öfvergifver de 99 för den ene. Och därutinnan visar han sig ej blott den barmhärtige samariten lik, utan han handlar desslikes klokt; ty, såsom vid valurnan, är det just på den ene, som hela striden kan bero, och den ene kan ju i öfrigt också vara *krigsminister* lika väl som beväring; ty generalens kristendoms-kunskap är ej större än korporalens. Uniformsbeteckningen verkar så litet, när det är fråga om teologi.

Ja, visserligen är det af vikt, att både den ene och andre blir upplyst; och må de, som något veta, för den skull ropas

fram, och må skäl mötas med skäl, så att man får veta, hvem man har att tjäna,

Gud eller Baal.

Ty får man blott veta, hvem man skall lyda, då lyder man gerna.

Den *samvetsömme* böjer sig, så snart saken blifvit klar-gjord; ty för alla *kristliga* lagar och myndigheter har han den största respekt.

Men klargöras måste den först.

Ja, fram med bevisen!

Jag dristar mig vördsamt *bedja*, att man må lägga fram dem, så att det för alla må varda begripligt, att *det verkligen är våldsvägen, som är den sanna frälsningsvägen.*

* * *

Eller kanske man vill, att *de samvetsömme* först skola bevisa *motsatsen*.

Näväl, bered dem i så fall tillfälle att göra detta; ty utan statsmakternas eller allmänhetens understöd lär det nog vara omöjligt både för teologer och icke teologer att prestera någon dugande utredning, vare sig i ena eller andra riktningen, af ett så öfver måttan djupt och omfattande spörsmål, som det ifråga-varande.

Ja, bered tillfälle åt *dem* att åstadkomma en utredning, som tro sig mäktiga att komma den åstad. Eller kanske sådant tillfälle kunde beredas *mig själf*, då ju landtförsvarsdepartementets misslyckade utredningsförsök skulle utgöra en kritik af, hvad jag i min lilla skrift, "*Värnplikt och Samvetstvang*", hade skrivit.

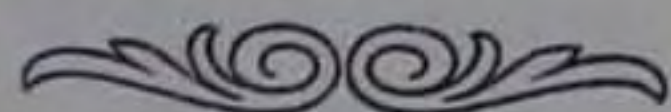
Det må synas djärft att föreslå sig själf; men jag tror, att jag, mer än de samvetsömme i allmänhet, tänkt mig in i det ifrågavarande spörsmålet, och att jag därför åtminstone skulle kunna göra *ett första försök*, under förutsättning, att jag därtill finge erforderlig tid och behöfliga medel.

Ja, jag är nog djärf att föreslå mig själf; ty blefve saken mig ombetrodd, så skulle den, jämförelsevis snart varda fullbordad, och så kunde det af mig åstadkomna utredningsarbetet göras till föremål för *de olika parternas uttalanden* och en *de sakkunniges slutliga granskning*; ty *naturligtvis måste de olika parterna höras, innan ändgiltig dom kan fällas*.

Så menar åtminstone undertecknad.

I November 1906.

HENNING MELANDER.

INNEHÅLL.

	Sid.
I. Martyrer	3
II. Samvetslagen och den militära strafflagen	9
III. Dom utan ransakning	15
IV. Tidens kraf	21
V. Ett utredningsförsök	26
VI. En bättre utredning behöflig	30

SPRID DENNA SKRIFT OCH
25-ÖRESSKRIFTEN

== "BORT MED ==
KRIGSTJÄNSTTVÅNGET!"

AF

HENNING MELANDER

och verka för upprättandet af kulturtrupper,
hvari alla samvetsömme och till krigstjänst
oduglige kunna få göra ett produktivt och
gagnande arbete i militärarbetets ställe. Ja,
verka för samvetets frigörelse och svärdens för-
vandling; ty enligt bibeln skola vapnen för-
vandlas till redskap för fredlig kultur, och man
skall ej mer lära sig att kriga - - - - -

Bägge skrifterna rekvireras från
Ekman's Förlags-Expedition - Stockholm,
— **Torsgatan 8.** —

Örebro 1906 . John
Dahlberg & Co
Tryckeri

Pris 50 öre